

Beteckning: _____

Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi

Betydelsen av Läroplanen för förskolan

– en intervjustudie med sex utbildade förskollärare

Thomas Wikström och Pernilla Hedström
December 2008

Examensarbete, 15 högskolepoäng
Didaktik

Lärarprogrammet
Handledare: Jan Grannäs
Examinator: Åsa Morberg

Wikström, Thomas & Hedström, Pernilla (2008): *Betydelsen av Läroplanen för förskolan – en intervjustudie med sex utbildade förskollärare*. Examensarbete i Didaktik. Lärarprogrammet. Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Detta examensarbete har ett didaktiskt innehåll då det beskriver förskolelärares erfarenheter och åsikter om mottagandet och arbetet med läroplanen, Lpfö 98. Arbetet tar upp dess betydelse som den har haft det senaste årtionde för förskoleverksamheten. Att läroplanen för förskolan fyller tio år har väckt nyfikenhet hos oss att vilja undersöka vidare om läroplanen har påverkat förskoleverksamheten. Diskussioner som förts i media gällande förskolans första läroplan ligger till grund för arbetets syfte, som har varit att undersöka sex utbildade förskolelärares syn om läroplanens eventuella betydelse för förskoleverksamheten.

I litteraturavsnittet framgår det att förskoleverksamheten har gått från att vara en omsorgsstyrd- till en lärandestyrd verksamhet på grund av införandet av läroplanen för förskolan. Vidare visas exempel på problem som kan uppstå vid ett införande av en ny läroplan i en pedagogisk verksamhet. Utifrån detta har examensarbetet ett historisk- och lärande perspektiv. Arbetets undersökning är baserat på sex semistrukturerade intervjuer med utbildade förskolelärare. Den står på en kvalitativ grund, då en kvalitativ dataanalys har utförts på det insamlade undersökningsmaterialet.

Undersökningen påvisade att genom läroplanens införande upplevde förskoleläraarna en höjd status. Detta i sin tur medförde dock inte förändringar i arbetssättet hos vissa förskolelärare, där arbetet fortsatte oförändrat. Resultatet visade även att tid, engagemang och kompetens var tre aspekter som är viktiga vid införande och genomförande av en läroplan. Detta för att läroplanen ska kunna användas aktivt i verksamhetens arbete. En förändring som resultatet visade var den mer aktiva föräldrakontakten läroplanen medförde.

Nyckelord: Preschool, teacher, attitude, förskola, läroplan, förskolan, historia, dagis, förskolelärare

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND TILL FÖRSKOLANS LÄROPLAN	2
2.1 PEDAGOGISKA RÅD OCH ANVISNINGAR.....	2
2.2 BARNSTUGEUTREDNINGEN	2
2.3 PEDAGOGISKT PROGRAM	3
2.4 SKOLVERKET	3
2.5 LÄROPLANEN FÖR FÖRSKOLAN – LPFÖ 98.....	4
2.5.1 Läroplanens innehåll.....	4
2.6 IMPLEMENTERINGEN AV FÖRSKOLANS LÄROPLAN	5
2.7 NY LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLAN	6
2.8 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	7
3. METOD	8
3.1 VAL AV UNDERSÖKNINGSMETOD	8
3.2 URVAL AV INFORMANTER	8
3.3 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUER OCH ETISKA REGLER	9
3.4 BEARBETNING OCH ANALYS AV INTERVJUMATERIAL.....	9
4. RESULTAT	11
4.1 INFORMANTERNAS BAKGRUND.....	11
4.2 STATUS OCH LÄRANDE	11
4.3 ERFARENHET OCH MEDVETENHET	12
4.4 KRAV OCH KVALITET.....	12
4.5 FRAMTIDEN.....	13
4.6 SAMMANFATTNING	13
5. DISKUSSION	15
5.1 FÖRSKOLEVERKSAMHETENS STATUS	15
5.2 ÖKAD KVALITET PÅ FÖRSKOLEVERKSAMHETEN	16
5.3 FÖRSKOLEVERKSAMHETENS FRAMTID MED NY LÄROPLAN	17
5.4 SAMMANFATTNING	17
5.5 FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING.....	18
REFERENSER	19
BILAGA 1	21
BILAGA 2	23

1. Inledning

Förskoleverksamheten genomgick hösten 1998 en stor förändring, då den fick sin första läroplan. Detta medförde att verksamheten formellt gick ifrån att vara i huvudsak omsorgsinriktad till att också vara lärandeinriktad samt att den blev en del av övriga skolan och starten i barnens livslånga lärande. Två syften med den nya läroplanen för förskoleverksamheten var att den nu dels skulle ha en gemensam syn på ”utveckling och lärande” genom barnens skolgång. Pramling Samuelsson (2008) menar även hon att alla inblandade i skolans verksamhet måste vara införstådda i varandras läroplaner för att skolsystemet ska kunna hänga ihop.

Regeringen ser ett värde i att förskolans läroplan har en med skolans läroplan likartad struktur. Där med kommer barns och elevers lärande att kunna ses som obrutna processer från tidig ålder i förskolan och genom skolsystemet. (Proposition Läroplanen för förskolan, 1997/98:93, s.17)

Det andra syftet med nya läroplanen vara att kontakten och samarbetet med hemmet och barnens vårdnadshavare skulle förstärkas, då ett samarbete mellan förskolelärare och vårdnadshavare är en viktig aspekt för att barnen ska få ut de bästa av sin vardag i förskoleverksamheten.

Diskussioner har förts i media hur läroplanen påverkat förskoleverksamheten och som blivande förskolelärare intresserar detta oss eftersom läroplanen kommer att ha stor betydelse och vara ett hjälpmedel i vårt framtida pedagogiska arbete. Samhället är i ständig förändring som även påverkar förskolans verksamhet och dess läroplan. Utifrån detta och den tidigare forskningen som vi har tagit del av, finner vi ett allmänt kunskapsintresse att genomföra en undersökning om vilken betydelse som läroplanen för förskolan kan ha haft för dess verksamhet. Vi har även under våra verksamhetsförlagda utbildningsperioder fått intryck om att läroplanen enligt oss inte synliggörs i förskolelärares arbete med barn.

2. Bakgrund till förskolans läroplan

Här nedan kommer vi att belysa, utifrån den litteratur som vi funnit intressant för examensarbetet, förskolans läroplanshistoria från år 1940, då Socialstyrelsen var huvudaktör inom förskolan, fram till införandet av läroplanen för förskolan år 1998.

Den svenska barnomsorgen är en mycket viktig del av det svenska välfärdsprojektet som är byggt på demokratiska och humanistiska värderingar, vilket är en rättighet för alla barn i detta land (Kärrby, 2000). Persson (1998) menar att om förståelsen för den funktion, problem och förtjänster som nutida förskolan har i dagens samhälle kan inte enbart fokus ligga på hur den ser ut idag utan dess historia måste även tolkas och samtidigt måste förskolans utveckling följas framåt i tiden. Detta är även något som Markström (2007) betonar som viktigt för att få en förståelse om dagens förskola.

Förskolan har haft olika former av styrdokument att förhålla sig till i form av olika pedagogiska program innan läroplanens införande 1998 (Propositionen 1997/98:93 Läroplanen för förskolan). De föregångare som finns till förskolan (barnkrubbor och barnträdgårdarna) kan spåras till en stark social, kulturell och ekonomisk förändringsförlopp som Sverige befann sig i under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Industrialiseringen förde med sig ändrade villkor för familjerna och barnen eftersom de måste flytta in till städerna. Detta hade till följd att speciella barninstitutioner grundades.

2.1 Pedagogiska råd och anvisningar

Enligt Skolverket (1998) framgår det att i början av 1940 talet förstatligades och kommunaliserades förskoleverksamheten och Riksdagen beslutade år 1944 för första gången att ge bidrag till daghem och barnträdgårdar. I samband med detta fick Socialstyrelsen huvudansvaret över förskoleverksamheten. Det gavs ut pedagogiska råd och anvisningar (RoA nr 27:1945) där det gick att läsa bland annat om de första centrala målskrivningarna för förskolan. Dessa mål innebar bland annat att verksamheten skulle stärka fantasin, skaparglädjen, sinnena och den självkritiska inställningen hos barnen. Målen markerade också vikten av att ge barn grundläggande kunskaper om samhället samt att de skulle uppfostras till demokratiska medborgare (Ibid).

I propositionen Läroplanen för förskolan (1997/98:93) står det att läsa om de anvisningar som Socialstyrelsen utgav år 1959. Dessa utgick ifrån utvecklingspsykologins teorier och framhävde för första gången vikten av ordning och reda, skolförberedelsen, respekt och barnens behov av stöd vid koncentrationssvårigheter. Den betonade även utvecklingen hos barnen gällande självständighet och social anpassning samt samarbetet mellan verksamhet och föräldrarna som ett viktigt mål.

2.2 Barnstugeutredningen

En historisk händelse inom den offentliga barnomsorgen var barnstugeutredningen som behandlade förskolans mål, arbetssätt och innehåll mer detaljerat än de tidigare utredningarna (Stenmalm Sjöblom & Johansson, 1998). Persson (1998) menar att i och med utvidgandet av förskoleverksamheten såg barnstugeutredningen att det fanns en rad syften att uppnå. Ett av dessa syften var att förskolan skulle förbereda barnen på vissa saker som tidigare startades först i skolan. Vidare anser han att barnstugeutredningen har haft stor betydelse för den svenska förskolans pedagogiska utveckling. Dess pedagogik hade som mål att fostra barnen i

gemenskap och sociala- samt demokratiska värderingar. Förskolans program blev i och med denna utredning mer vetenskapligt inriktad. Den grundläggande uppfattningen på barnet som en felfri människa skulle styra innehållet i arbetssättet (Ibid). Stenmalm Sjöblom & Johansson (1992) skriver att det som vid denna tid rekommenderades var den brasiliansk schweiziska pedagogik professorn Paolo Freires dialogpedagogiska förhållningssätt, vilket innebar att alla barn och vuxna skulle upptäcka och undersöka omvärlden med samma förutsättningar. Även den kognitiva utvecklingspsykologin som den schweiziska psykolog och kunskapsteoretikern Jean Piaget förespråkade, med tonvikt på emotionella, sociala och den begreppsliga utvecklingen var det som rekommenderades. Vid slutet av 1970 talet fick dialogpedagogiken mycket kritik. Den kritik som kom fram var att vuxna och barn inte var på samma nivå och hade därför inte möjlighet att upptäcka omvärlden på samma villkor (Ibid).

2.3 Pedagogiskt program

I Jord för växande (Skolverket, 1998) tas 1975 års lag om allmän förskola upp och vid 1980-talets början fördes diskussioner utifrån att regeringen önskade en mer preciserad förskoleverksamhet. Diskussionerna gällde fastare struktur, mer medveten planering, tydligare innehåll och ledning av förskolans verksamhet. Det tillsattes en förskola- skolkommission eftersom önskemål från regeringen fanns om att förskolan skulle kopplas till skolan. Vidare påpekas det i läroplan för grundskola, Lgr80, om vikten av ett bättre samarbete mellan förskola och skola. Socialstyrelsen var den centralt ansvariga myndighet för barnomsorgen och de arbetade mycket aktivt med att få in barnstugeutredningens mål i kommunerna (Ibid). De fick i uppdrag av riksdagen att skapa ett särskilt program för förskolan, det pedagogiska programmet (Skolverket, 2004) och programmet var inriktat på tre områden: kultur, natur och samhälle. Den pedagogiska verksamheten, som utifrån socialtjänstlagen skulle ha god kvalitet och där bestämmelserna var allmänt formulerad. Barnen skulle genom detta ges tillfällen att stimulera fantasin med hjälp av bild, musik, språk och drama (Skolverket, 1998). Skolverket skriver vidare att enligt det pedagogiska programmet borde de traditionella aktiviteterna som funnits i förskolan fortfarande finnas såsom bygglek, rörelse, samlingar och kreativa aktiviteter. Synen på jämställdhet var i fokus och pedagogerna förväntades ha god kunskap om de olika roller könen hade och detta kunde ha inflytande på de olika aktiviteter förskolan utförde, till exempel vid drama. Även lekens roll var av stor betydelse då den tidigare innan det pedagogiska programmet varit en aktivitet avskild från all form av lärande på grund av att vid denna tid handlade det mer om ett lärande perspektiv (Ibid). I rapporten Förskola i brytningstid (Skolverket, 2002) beskrivs betydelsen som det pedagogiska programmet har haft i förskolan. Dessa betydelser var att genom programmet blev det en möjlighet att ha en likvärdig förskola i hela landet, kunna presentera vad förskolan har för verksamhet för allmänhet skola och föräldrar, samt att höja förskolans status.

2.4 Skolverket

Regeringen bestämde år 1996 att förskolan, skolan och skolbarnomsorgen skulle samordnas och i samband med detta övertog Utbildningsdepartementet ansvaret över barnomsorgen från Socialdepartementet (Skolverket, 1998). Skolverket blev tillsynsansvarig myndighet två år senare då även skollagen tog över bestämmelserna om barnomsorgen. Detta resulterade i augusti samma år till läroplanen för förskolan, Lpfö98. Det som utmärker denna tids tänkande gällande förskolan är bland annat individualisering och målstyrning. Barn vid en ålder av sex år flyttades från förskolan till förskoleklassen som blev en del av skolformen (Ibid).

De handlingar som låg till grund för förskolans läroplan var två yttranden från barnomsorg och skolkommitten: "Växa i lärande" och "Att erövra omvärlden"(Skolverket, 1998). Beslutet till Lpfö98 var en markering från regeringen att förskolans pedagogiska roll skulle kunna förstärkas och förtydligas om de fick en egen läroplan. Motivet var att förskolans

pedagogiska verksamhet skulle ha samma betydelse som det offentliga skolväsendet då det blev det första steget i det livslånga lärandet (Propositionen 1997/98:93, Läroplanen för förskolan). Syftet med Läroplanen var att markera den pedagogiska roll som förskolan har och ge förskolan en möjlighet att konstruera en hög och jämn kvalitet (Ibid). Skolverket (2004) menar att vid den tidpunkt som läroplanen genomfördes så fick förskoleverksamheten mindre ekonomiska medel, vilket medförde att personaltätheten minskade och det skapades större barngrupper.

2.5 Läroplanen för förskolan – Lpfö 98

Genom att läroplanen för förskolan infördes 1998 omfattades nu utbildningssystemet av tre läroplaner: Läroplanen för förskolan (Lpfö98), läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo94) och läroplanen för de frivilliga skolformerna och fritidshemmet (Lpf 94). Dessa tre läroplaner skulle förenas i varandra och ha en liknade syn på utveckling, lärande och kunskap. I regeringens utvecklingsplan skriver de följande:

att skapa de nödvändiga förutsättningarna för samverkan och gemensamma synsätt på barns och ungdomars utveckling och lärande. Detta innebär att lärandet mer ses som en obruten process i vilken både erfarenheter från vardagslivet i familjen, bostadsområdet, bland kamraterna och den pedagogiska verksamheten i förskola, skola, och fritidshem tas tillvara. Ett sådant synsätt på läroprocesser förutsätter ett nära samarbete med alla dem som har ansvaret för de olika miljöer och verksamheter som barn vistas i – hem, barnomsorg och skola. (Jord för växande, 1998, s. 31-32)

Förskolans - och den obligatoriska skolans läroplan samt läroplanen för de frivilliga skolformerna är uppbyggd på liknande sätt och innehåller vissa gemensamma saker, som att exempelvis underlätta för barnens lärande och utveckling (Skolverket, 1998).

Läroplanen är ett dokument som bör förändras i samma takt som kunskapen om våra barn förändras och de förändringar som sker i samhället (Propositionen 1997/98:93 Läroplanen för förskolan). Det är staten som fastställer riktlinjerna och de övergripande målen för förskolan och kommunen har det regionalt överordnade ansvaret att det genomförs i verksamheten. Kommunens uppgift är att erbjuda nödvändiga medel till förskoleverksamheten, utifrån läroplanens mål och skollagen, så att den kan utvecklas (Skolverket, 2004). Det står i skollagen (1985) att kommunerna har skyldighet att ha en förskoleverksamhet av bra kvalitet utan något direkt dröjsmål för barn som har arbetande eller studerande vårdnadshavare och gäller även för barn som har ett eget behov av barnomsorg. Läroplanen är skriven på ett allmänt sätt, vilket ger förskolelärare möjlighet att tillsammans med vårdnadshavare och barnen arbeta fram och besluta om hur målen ska nås på deras förskola (Skolverket, 2004).

2.5.1 Läroplanens innehåll

I läroplanen går det att läsa inledningsvis om förskolans värdegrund och uppdrag samt om de mål och riktlinjer som den innehåller. För förskolans verksamhet anges mål och riktlinjer inom områden som värden, utveckling och lärande, barns inflytande, förskola och hem samt samarbete med förskoleklass, skola och fritidshem. Dessa mål talar om hur förskolans arbete ska se ut samt kvalitetsutvecklingen för förskolan. Direktiven i läroplanen talar om vilket ansvar förskolelärare samt arbetslaget har för att nå de utsatta målen. Det handlar mer om de olika processerna i verksamheten än det färdiga resultatet, vilket betyder att det inte ska gå att bedöma barnens resultat. Målen beskriver inriktningen på förskolans arbete och är utformad som mål att sträva mot när det gäller barns lärande och utveckling. Då både förskolans och skolans läroplaner innehåller mål att sträva mot kan ett samband bildas mellan läroplanerna.

Förskolan ägnar sig åt pedagogisk verksamhet där barn i olika åldrar kan medverka i och under olika lång tid (Lpfö 98). Den ska vara lärorik, utvecklande, trygg och skall planeras, genomföras, utvärderas och utvecklas utifrån de mål som finns i läroplanen.

Förskolan skall lägga grunden för ett livslångt lärande. Verksamheten skall vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Förskolan skall erbjuda barnen en god pedagogisk verksamhet, där omsorg, fostran och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen skall barnens utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar främjas (Läroplanen för förskolan, 1998, s.26).

Enligt läroplanen ska pedagogisk dokumentation synliggöras i förskoleverksamheten och ligga som grund till diskussioner och bedömning av kvaliteten och utvecklingsbehoven inom verksamheten. Den pedagogiska verksamheten ska bedrivas utifrån varje barns behov och därför ska det finnas personal med erfarenhet eller utbildning gällande förskolan, så att barns behov tillgodoses samt att deras behov av omsorg och bra pedagogisk verksamhet ska komma från kompetent personal (Lpfö 98).

2.6 Implementeringen av förskolans läroplan

Förskolans nya läroplan, Lpfö 98, hade som syfte då den infördes att både förändra verksamheten i förskolan och att bevara dess utmärkande drag som förskolan står för (Skolverket, 2002). I det resultat som Skolverket fick fram, från sin utvärdering av förskolans utveckling efter Lpfö98 införande, visade att förskolelärarna i överlag hade tagit emot den nya läroplanen med öppna armar. Detta tror Skolverket kan bero på att förskolan inte har haft något liknade styrdokument innan och att läroplanen per automatik höjde statusen på förskolan, genom att den nu blev en del av den övriga skolverksamheten och starten för det livslånga lärandet. Skolverket såg även att läroplanens införande inte inverkar i någon större förändring i förskolelärares arbete i den dagliga verksamheten med barnen. Den dagliga verksamheten pågick i stort sätt som den hade gjort innan läroplanen infördes. Arbets sättet förskolelärarna hade med barnen förändrades inte nämnvärt, men däremot så kände de att nu kunde de styrka, för föräldrar och övriga i samhället, att deras arbete med barnen i verksamheten minsann var lika pedagogiskt och lärande som lärares arbete med elever i skolan. Vidare poängterar Skolverket vikten av att en ny läroplan, oberoende om den ska införas i förskolan eller i den övriga skolverksamheten, i stor utsträckning återger den tradition som redan finns i den verksamhet som läroplanen är tänkt att genomföras i. Med andra ord att förskolelärare som ska använda den i den dagliga verksamheten med barnen kan känna att den tillför något positivt till deras pedagogiska arbete.

Anette Emilson (2008) skriver i sin avhandling att intresset för barnet i samhället har förskjutits från de civila områdena i samhället till att även innefatta det statliga området i samhället. Enligt Lundgren och Lindensjö (2000) förekommer de fler aktörer (statligt och kommunalt) än tidigare på den så kallade formuleringsarenan, där nya reformer som läroplaner och andra styrdokument tas upp, diskuteras och beslutas om. Detta beror på att frågorna inom denna arena har blivit mycket viktigare för många i samhället än vad det tidigare har varit. Detta och att det skett reduceringar av statliga och kommunala resurser till förskolan gör, enligt Lundgren och Lindensjö, att det blir tuffare för de personer som befinner sig i formuleringsarenan att fatta beslut om nya reformer till förskolan, då dessa beslut blir på bekostnad av något som redan finns i verksamheten. Då de problem som finns i förskolan allt som oftast är av specifik art och inte av generell karaktär, menar Lindensjö och Lundgren vidare, att förändringar i form av ny läroplan inte bör vara av generell karaktär då den kan få svårt att vinna förtroende hos skolans personal och få förankring i skolverksamhetens arbete. Detta kan i sin tur leda till att de förskolelärare som befinner sig inom realiseringsarenan (de som ska förverkliga nya reformer i verksamheterna) får svårt att

förankra dessa nya reformer, då de har lite eller ingen anknytning till den verksamhet som den ska genomföras i (Ibid).

En lösning på hur förskolelärarna som befinner sig i den så kallade realiseringsarenan (förskolan) kan agera för att lyckas få nya reformer förankrade i verksamhetens inre arbete har Assel m.fl (2006). De föreslår att förskolelärarna tillhandhåller en handledare, som är insatt i läroplanen som ska genomföras och integreras i verksamheten. Förskolelärarna kan då rådgöra med handledaren om de har funderingar kring den nya läroplanen. Även Skolverket (2004) poängterar vikten av att de som beslutar om nya reformer till förskolan samt de som ska genomföra den ute i verksamheten är på samma nivå. Lundgren och Lindensjö menar vidare att om en reform ska få fäste i skolverksamheten är det av vikt att den relateras till skolans verklighet, då verksamheten ständigt förändras, genom att nya barnkullar skrivs in med jämna mellanrum. Skolverket är inne på samma linje då de säger att brist av stöd eller förutsättningar för förskolelärare, kan var orsak till att nya reformer, som läroplanen, får ett svagt eller dröjande mottagande då den ska genomföras i verksamheten. ”Gynnsamma attityder till en reform främjas sannolikt om man redan på formuleringsarenan tar sig an lärarnas faktiska problem” (Lundgren & Lindensjö, 2000, s.177).

Skolverket påvisar att bara för att lärare och övrig personal inom skolan har accepterat en ny läroplan, betyder det inte per automatik att samma acceptans har skett i verksamhetens inre, dagliga arbete. Lundgren och Lindensjö (2000) poängterar att ska en ny reform, exempelvis en ny läroplan, mötas av en positiv reaktion från lärare i skolan, eller förskolelärare i förskolan, är det av vikt att den innebär någon form av väsentlighet för dem i deras dagliga arbete med barnen. Skolverket (2008) nämner i sin senaste utvärderingsrapport av förskolan att reformer som läroplanen tar tid innan påtagliga intryck märks i förskoleverksamhetens arbete.

Pramling - Samuelsson (2008) menar att läroplanen har betytt mycket för förskolan när det gäller att utveckla professionen och sätta lärandet i fokus. Hon menar att det är nu upp till varje förskola att arbeta med de formulerade målen. Detta medför att vissa ämnen som barnen vanligtvis får kunskap om i skolan, är något som nu arbetas med i många förskolor. Vidare säger författaren att pedagoger välkomnade läroplanen för den status den gav förskoleläraryrket och stödet i det pedagogiska arbetet. Enligt Lumholt (2004) så fick pedagogerna sin yrkesroll bekräftad och bevisad, i och med läroplanen. De var de första lärare för barnen i deras livslånga lärandeprocess. Enligt Vallberg - Roth (2002) ligger tyngdpunkten när det gäller läroplanens barn syn, på att barnet har skyldigheter respektive rättigheter och att barnet är kompetent samt är en viktig del i sitt eget liv och lärande. De menar även att förskolans uppdrag ska ligga till grund för det framtida lärandet.

2.7 Ny läroplan för förskolan

Skolverket fick år 2008 av regeringen i uppdrag att lägga fram förslag till en ny läroplan för förskolan. Uppdraget gick ut på att se över nuvarande läroplan och lägga fram förslag grundade på forskning och tillförlitlig erfarenhet. Med den tillförlitliga erfarenheten menas den kunskap och erfarenhet som finns vad gäller barns förutsättningar, behov samt deras utveckling (Utbildningsdepartementet, 2008). Dessa förslag gäller bland annat att förskolelärarnas ansvar gällande förskolebarnens språkliga och matematiska utveckling förtydligas (Ibid). Även grundskolan ska få en ny läroplan där det står att samtliga lärare ska vara legitimerade. Lärarförbundets ordförande Eva-Liz Preisz (Lärarförbundet, 2008) ser en fara med detta då hon menar att denna legitimation även måste gälla förskolelärare för att förhindra att det blir en klyfta mellan förskoleverksamheten och grundskolan. Då dessa två

verksamheter har som utgångspunkt att integrerar och samverka med varandra, vilket i och med denna klyfta kan upphöra. För som hon säger ”De har olika uppdrag, men är samtidigt delar av det livslånga lärandet” Preisz, E-L(Läraryrket, 2008). Förskolans läroplan betyder mycket för lärarna.

Med denna inledning och litteraturgenomgång har vi kommit fram till föreliggande examensarbets syfte och frågeställningar.

2.8 Syfte och frågeställningar

Syftet med vårt examensarbete är att genom en intervjustudie undersöka utbildade förskolelärares erfarenheter av den betydelse läroplanen kan ha haft för förskoleverksamheten. Undersökning vänder sig till verksamma förskolelärare och lärarstudenter.

Följande frågeställningar har utgått ifrån då vi gjort våra undersökningar:

Vilken betydelse har läroplanen för förskolelärares arbete?

Har läroplanen medfört förändringar på förskolelärares arbetssituation?

Vad anser förskolelärare om framtidens läroplan för förskolan?

3. Metod

I kommande avsnitt beskrivs valet av undersökningsmetod, det vill säga varför vi valt metoden. Bearbetningen av undersökningsmaterialet beskrivs, framtagandet av analysmodellen samt genomförandet av analysen.

3.1 Val av undersökningsmetod

När examensarbetets syfte och frågeställningar var färdigformulerade var det dags att bestämma hur detta på bästa sätt skulle besvaras. Diskussioner fördes mellan oss om olika undersökningsmetoder. Det som beslutades som undersökningsmetod var intervjustudier på grund av att examensarbetet står på en kvalitativ grund och intervjustudier är en kvalitativ undersökningsmetod (Bryman, 2002). Tanken med vår undersökning är att försöka besvara arbetets syfte vilket sker genom intervjuer med utbildade förskolelärare. Arbetets syfte är att ta reda på vilken eventuell betydelse läroplanen för förskolan kan ha haft på dess verksamhet.

Observationsstudier kräver att vi, för att få ett representativt material, måste observera under än längre tid. Då vi inte har så lång tid till förfogande (10 veckor för hela examensarbetet) kände vi att observationsstudier inte skulle passa oss. Litteraturstudier kräver att man hittar litteratur som dels har anknytning till det valda område och dels att den litteraturen inte är för gammal och inaktuell, utan så aktuell som möjligt (Bryman, 2002). Genom att vi har valt att undersöka betydelsen som förskolans läroplan (Lpfö 98) kan ha haft för dess verksamhet, ansåg vi att det skulle vara svårt att genomföra vår undersökning med hjälp av litteraturen. Enkät- och intervjuer utgår ifrån samma grund, nämligen frågor. Skillnaden är att enkäter kräver att det formuleras frågor som informanterna dels ska förstå och dels att de känner motivation att besvara dem. Frågorna ska vara ställda på sådant sätt att det ska gå att få ut så mycket som möjligt av enkäterna. På grund av tidsbrist och det faktum att enkätstudier kan bli tidskrävande (Bryman, 2002), var detta inte heller ett alternativ. Intervjuer däremot kräver inte att vi måste formulera frågor som inte kan missförstås eller inte motiverar informanterna till att besvara dem. Detta för att vi, tillskillnad mot enkätstudier, är närvarande under intervjun (Ibid).

Stukat (2004) menar att med intervjustudier så innebär det att intervjuaren startar från ett frågeschema. Den ordningen som frågorna ställs varierar, det vill säga vilka frågor man tar först respektive sist varierar. Intervjufrågorna i den ostrukturerade intervjumodellen är i regel ”mer allmänt formulerade” än om man skulle använda sig av en strukturerade intervjumodell, där man strikt följer frågeschemat och inte kan ställa följdfrågor eller frågorna på annat sätt än det som står i schemat. Om man väljer den semistrukturerade intervjumodellen som intervjuare, har man möjlighet till att ställa följdfrågor där man tycker att det behövs för att förtydliga ett svar eller få ut mer av ett svar (Ibid). Då tanken med våra intervjuer är att få ut så mycket material som möjligt av intervjuerna, valde vi semistrukturerade intervjuer.

3.2 Urval av informanter

I vår undersökningsgrupp har vi valt att intervjua: två universitetsadjunkter, två adjungerande adjunkter och två verksamma förskolelärare från förskolan. Samtliga är utbildade förskolelärare. Vid valet av informanter till vår undersökning diskuterade vi hur vi på bästa sätt skulle få fram mest material till vårt undersökningsområde. Vi önskade verksamma förskolelärares syn på läroplanens betydelse på förskoleverksamheten, efter införandet av läroplanen. Vi önskade ett bredare undersökningsområde och detta ansåg vi vara möjligt om vi även kontaktade lärare som dels varit verksamma förskolelärare men nu arbetade med att utbilda blivande förskolelärare.

Med denna grundtanke kontaktades två universitetsadjunkter, två adjungerade adjunkter på lärarutbildningen och två förskolelärare. Vid valet av plats för intervjuerna tog vi hänsyn till informanternas önskemål om tid och plats för att de skulle få en trygghetskänsla under hela intervjun. Informanterna fick därför påverka valet av plats och tid i mycket stor utsträckning och vi anpassade oss efter deras önskemål. Det enda önskemål som vi hade var att intervju platsen skulle vara så avskilt som möjligt från störande inslag som kunde påverka intervjuresultatet, det vill säga inspelningen av intervjuerna.

3.3 Genomförande av intervjuer och etiska regler

När informanterna var valda och vi bestämt hur många intervjuer som skulle genomföras, kontaktade vi dem och delgav dem vårt informationsbrev (Bilaga 1). I brevet informerades informanterna om syftet med intervjun, tidsomfattningen, att intervjun skulle spelas in samt om de forskningsetiska föreskrifterna (Vetenskapsrådet, 2004). Dessa föreskrifter hade vi diskuterat noggrant innan intervjuerna samt de problem som kan uppstå om inte konfidentialitet kan garanteras vilket kan leda till bortfall av informanter. Även val av tid och plats såg vi som ett eventuellt problem, då det kan bli långa resor antingen för oss som forskare eller för informanten. Likaså intervjufrågornas utformande ansåg vi vara ett möjligt problem, om informanten upplever dem för personliga vilket i sin tur kan leda till att syftet med intervjun inte uppfylls. Därför genomförde vi två provintervjuer, som visade att de frågor som valts inte var för personliga. Efter provintervjuerna uppmärksammade vi även att några frågor behövdes läggas till för att vi skulle kunna få fram så mycket väsentligt material från intervjuerna som möjligt. Innan och efter genomförda intervjuer har behandlingen av den information vi har om informanterna sköts konfidentiellt.

Vid intervju tillfällena var vi båda närvarande då vi ansåg av vi på så sätt skulle ha störst möjlighet till att uppmärksamma informanternas reaktioner på frågorna (Bilaga 2), samt att på ett effektivt kunna ställa väsentliga följdfrågor. Vid en av våra sex intervjuer var endast en av oss närvarande och vid en jämförelse på den intervjun och de övriga fem så blev den inte lika utförlig och innehållsrik.

Tidsramen för intervjuerna bestämdes till 60 minuter, bland annat för att få möjlighet att ställa följdfrågor på de svar som informanterna gav oss. Följdfrågorna ansåg vi skulle kunna ge oss ett bredare material. Anledningen till vårt val att spela in intervjuerna var på grund av att vi inte ville missa något från intervjuerna eller förvränga informanternas svar. Vilket kan hända om man inte spelar in intervjun utan enbart för anteckningar på svaren från informanterna (Bryman, 2002).

3.4 Bearbetning och analys av intervjumaterial

Vid bearbetningen av intervjumaterialet lyssnade vi igenom de sex intervjuerna enskilt, för att sedan fördela dem. Vi kom överens om att materialet skulle skrivas ner på dator enligt tabellen nedan för att underlätta bearbetningen och analysen av materialet. Vi jämförde sedan informanternas svar med varandra för att hitta olika teman som har anknytning till vårt syfte och frågeställningar.

Rad	Intervjuare	Informant	Kommentar	Kod	Kod
1	Lpfö 98 betydelse för förskolan	Den har betydtt...	Betydelsefull	1	4
2					
3					

Intervjuernas längd var i genomsnitt 45 minuter och i likhet med Brymans beskrivning av transkribering var det ett tidskrävande arbete. Transkriberingen skedde med hjälp av datorer (utifrån tabellen ovan) där intervjumaterialet skrevs in i olika kolumner. Detta ansåg vi vara en förenklingsprocess i bearbetningen av materialet då vi smidigt skulle få fram det som var väsentligt för undersökningen.

Vi ansåg att analysmetoden kvalitativ dataanalys skulle vara den bäst lämpade metoden. Då forskare ska analysera kvalitativ data har denna blivit den vanligaste metoden som används (Bryman, 2002). Kodning är ett av de redskap som kan användas då en kvalitativ analys ska ske. Kodning enligt Bryman är att ”data bryts ner i dess beståndsdelar och benämns”(Bryman, 2002, s.375-376). Vi delade även upp det bearbetade intervjumaterialet mellan oss då analysen skulle genomföras. Detta för att förenkla processen. Då de material man får ifrån intervjuer, enligt Bryman, kan bestå av ”ett omfattande och ostrukturerat textmaterial” (Bryman, 2002, s.372).

Vid analysen av vårt undersökningsmaterial fördelades intervjuerna och vi läste igenom dem enskilt samt noterade det vi fann relevant för arbetet utifrån syftet. Därefter sorterade vi gemensamt informanternas svar som sedan kodades. Dessa satte vi under olika kodnings siffror, för att på ett enkelt sett kunna hitta skillnader och likheter mellan våra informanter. Vi förde in det kodade materialet under huvudteman; status och lärande, krav och kvalitet, erfarenhet och medvetenhet samt framtiden. Detta för att få en överblick av vad samtliga informanter ansåg om införandet av läroplanen för förskoleverksamheten.

4. Resultat

I det här avsnittet kommer resultatet av intervjuerna, efter att bearbetning och analys har skett att beskrivas under olika rubriker. De rubriker vi har valt är beroende på hur våra informanter har svarat. Efter att vi analyserat materialet kom vi fram till att samtliga har uttryckt dessa fyra rubriker flest gånger. Rubrikerna är: Status och lärande, erfarenhet och medvetenhet, krav och kvalitet samt framtiden.

Informanternas (fingerade) namn

Elin (Universitetsadjunkt)

Lotta (Universitetsadjunkt)

Hanna (Adjungerande adjunkt)

Anna (Adjungerande adjunkt)

Åsa (Verksam förskolelärare)

Berit (Verksam förskolelärare)

4.1 Informanternas bakgrund

Intervjustudiens samtliga informanter är utbildade förskolelärare samt varit yrkesverksam inom förskoleverksamheten under en tidsperiod mellan 20år-40år. Detta medför att informanternas yrkeserfarenheter och utbildning skiljer dem åt. Två av våra informanter har vidareutbildat sig från förskolelärare till universitetsadjunkter, två stycken är anställda som Adjungerande adjunkter, vilket innebär att de är fyra dagar i förskolans verksamhet och en dag på Högskolan. De resterande två informanterna är verksamma i förskolan som förskolelärare. Två stycken har dessutom varit med och startat upp helt nya förskolor, från grunden. Tre informanter har erfarenhet av arbete i förskoleklass och fritidshem.

4.2 Status och lärande

Anna menar att i och med läroplanen höjdes statusen på yrket och därigenom upplevde förskolelärarna att deras uppdrag blev tydligare, med andra ord så blev deras roll mot barnen tydligare. Detta är även något som Hanna poängterar, att förskolan har fått höjd status i och med införandet av läroplanen. Elin säger att statusen har höjts och att även förskolan idag är en skolform. I övrigt så anser hon att lite har hänt under dessa 10år, men hon kan tycka att på senare tid har läroplanen medfört ett annat engagemang och förståelse för barns behov. Hon menar vidare att det går att arbeta pedagogiskt även utan en läroplan. Lotta säger att statusen i förskolan som har kommit i och med läroplanen är höjd, men inte så mycket som den borde ha gjort på grund av att många människor fortfarande anser att det är en omsorg verksamhet istället för lärande verksamhet. Åsa är den informant som har belyst läroplanens betydelse i förskoleverksamheten starkast och betonar att en förskolelärare inte kan kräva status om de inte arbetar medvetet utifrån läroplanen "Sen om man (...) nu inte tar sig an den då, kanske man inte kan få samma respekt men det tycker jag ju är rimligt. Det är ju ett styrdokument, man kan ju inte bortse från det!" (Åsa). Berit är den informant som är minst insatt i förskolans läroplan på grund av att hon har endast varit verksam i förskolan under fyra år eftersom hon arbetat i förskoleklass när läroplanen genomfördes.

Anna betonar att det har skett en stor förändring i verksamheten på grund av att förskolan gått från att ha haft ett allmänt råd (det pedagogiska programmet) till att nu ha "skall" i form av läroplanen (Lpfö 98). Berit tar även upp denna förändring som en viktig del i läroplanen. Båda dessa informanter menar att detta har varit ett stort steg i förskolans historia.

4.3 Erfarenhet och medvetenhet

Anna säger att verksamheten i förskolan var otroligt bra innan läroplanen infördes. Läroplanen infördes, menar hon på grund av de försämringar som skapades i förskolan under 1990 talet med bland annat större barngrupper. Tidigare var det ett stort fokus på arbetsytan, det vill säga barnantalet på varje avdelning var mycket restriktivt. Den fokus, som tidigare var på leken blev nu flyttad till lärandet. Åsa anser att innan införandet fanns det en otrolig omedvetenhet ute i förskolorna. Elin tycker att det fanns en viss medvetenhet om det egna arbetssättet hos förskolelärare tidigare men, poängterar hon, arbetssättet har inte förändrats tack vare läroplanens införande. Hanna i sin tur menar att det inte direkt har blivit så stor skillnad på arbetet med barnen i verksamheten sedan läroplanen infördes.

Både Åsa och Hanna säger att de fick en mer kännedom om sitt arbetssätt i förskolan genom läroplanens införande. Detta är precis som Anna anser, att läroplanen har haft stor betydelse inte minst när det gäller att makthavarna har fått upp ögonen för förskolans verksamhet. Hon tror dessvärre inte att i själva verksamheten bland förskolelärare att det har blivit så stora förändringar som hon hoppades på vid införandet. Hon fortsätter med att hon tror att många som arbetar i förskolan uppfattar att de redan har arbetat pedagogiskt och säger att ”så har vi jobbat tidigare, vad bra! vi behöver inte förändra något” (Anna)

Lotta anser att tack vare införandet av läroplanen har medvetenheten hos förskolelärarna ökat och därigenom har fokus flyttats från omsorg till lärande. Åsa skapade sig kunskap om läroplanen direkt när den infördes år 1998 genom att tillsammans med sina kollegor läsa igenom den noggrant, men hon tror inte att alla förskolelärare hade samma entusiasm. För Berits del så har hon genom kommunens utbildningsprogram, som handlar om läroplanen och startade år 2006, fått en ökad medvetenhet om läroplanen och därigenom börjat arbeta aktivt med den i förskoleverksamheten.

4.4 Krav och kvalitet

Lotta och Berit är båda av samma åsikt att kravet från läroplanen på att förskolelärare ska dokumentera mera i verksamheten, är positivt eftersom barnen lyfts fram i samband med detta. Lotta tycker dock att det har blivit mer administrativt arbete, samtidigt som Berit inte tycker att arbetsbördan ökat, utan upplever dokumentationen som ett bra hjälpmedel till att kunna synliggöra barnet.

De tre informanterna Åsa, Hanna och Lotta tycker att kravet gällande föräldrar kontakten har förändrats i och med läroplanen. De tre informanterna menar att föräldrarna kan ställa krav på verksamheten på ett helt annat sätt en tidigare eftersom det står skrivet i läroplanen. Detta är inte något som de upplever negativt utan har uppmanat föräldrar att aktivt delta under den tid som deras barn är i förskolan. Både Lotta och Åsa menar att det finns krav utifrån läroplanen där det står att förskoleläraren måste synliggöra och tydliggöra den dagliga verksamheten för föräldrarna. Även Hanna poängterar vikten av en god kontakt med föräldrarna, då kontakten mellan förskolelärare och föräldrar är avgörande för hur mycket inflyttande föräldrarna får i förskoleverksamheten.

Anna säger att, beroende på hur läroplanen mottogs vid införandet år 1998 så blev det olika kvalitet på verksamheterna och hon menar precis som Åsa, att tar man inte till sig läroplanen så kan man som förskolelärare inte kräva att få den respekt man vill ha från omgivningen (samhället, föräldrar) eller få en bra kvalitet i verksamheten. Elin menar, även hon, att kvaliteten i förskolan kan se väldigt olika ut beroende på vilket sätt och om förskolelärare tagit till sig och arbetat aktivt med läroplanen eller ej. Berit menar att genom kommunens satsning på utvecklingsprogrammet gällande förskolans läroplan har lett till att verksamhetens

kvalitet har ökat. Lotta säger att de förskolor som inte kan ta ut sin planerings tid har inte samma chans att få en likvärdig kvalitet i sin verksamhet som de förskolor som har denna möjlighet.

4.5 Framtiden

Samtliga informanter, förutom en, anser att en mer skolifierad förskola skulle vara förödande, eftersom de menade att barnet skulle vara en stor förlorare. Möjligheten till att vara just barn skulle försvinna. De tyckte vidare att mycket av de diskussioner som förts i media har handlat om mer lärande i förskolan och speciellt gällande matematik och språk. Samtliga var överens om att det var någonting som de redan arbetade med på ett lekfullt sätt och på barnens initiativ. Lotta poängterar att hon var mycket oroad över om förskolan kommer att få samma framtid som förskoleklassen fick. Hon anser att många förskoleklasser blivit för skolifierad. Precis samma rädsla av en skolifierad förskola belyser Hanna, men tar samtidigt upp lärarlyftet för förskolelärare som mycket positivt för en ytterligare förhöjd status. Att ta fram en ny läroplan för förskolan, enligt Anna, kan medföra att förskolan blir lika skolifierad som förskoleklassen har blivit på många ställen. Vilket i sin tur kan medföra att barnets nyfikenhet att vilja lära sig nya kunskaper, då det inte får möjlighet att vara barn, äventyras.

Ändå tycks då statsmakten tror att det är det ultimata för det är de dem kommer ihåg själv och de visa ju vad farligt det är när man har beslutsprocessen på en helt annan plan än där barnen befinner sig idag. Nu tidens barn och framtidens barn är inte dåtidens (Anna).

Åsa betonar starkt att det största misstaget som gjorts, var när det blev bestämt att flytta upp sex åringarna till den så kallade förskoleklassen. Hon menar att de barnen skulle ha varit kvar i förskoleverksamheten som är en lärande miljö hela tiden. Elin är den informant som avviker i frågan om förskolans framtid gällande läroplanen. Hon ser inte, genom den nya läroplanen för förskolan att det kommer innebära så stora förändringar och ställer sig frågande till om det är så farligt eller fel att förskolan blir mer skollik. Berit motsätter sig till detta då hon tycker att barnen i förskolan inte ska ha kravet på sig att lära sig läsa och skriva, då detta enligt henne kan leda till att barn inte får vara barn. Berit uttrycker dock att om barnen visar eget intresse för bokstäver och läsandet så hjälper hon dem.

Anna och Lottas förhoppningar inför den nya läroplanen är att barnantalet på varje förskoleavdelning ska minska, för att kunna tillgodose kvalitets tid till varje barn. Att fokusera på barnantalet i förskolan är något som Åsa tycker är fel.

man gör fel när man stirrar sig blind på antalet barn hela tiden, istället för att titta på vad gör vi med det här antalet barn, är de så här många i samma rum hela tiden, alltid eller gör vi på olika sätt med dem. Så det pratar man aldrig om, det tycker jag är lite ruggigt, man pratar bara om den här mängden barn (...) och lärartäthet också här, men man tittar liksom inte på vad man kan göra av det (Åsa)

Barnen vistas inte i samma rum hela tiden enligt Åsa utan hon poängterar att i förskolan erbjuds olika aktiviteter såväl inomhus som utomhus. Därför menar hon att man inte bör fokusera på barnantalet.

4.6 Sammanfattning

Vad som är gemensamt för dessa sex informanter är att samtliga tar upp statusen som en viktig händelse i och med läroplanens införande. Det vi anser värt att uppmärksamma är Åsas kommentar då hon säger att det inte finns någon chans till högre status om man inte tar till sig läroplanen. I kontrast till detta har vi Berit som varit verksam i förskolan under fyra år men inte förrän nu påbörjat sin fortutbildning gällande läroplanen. Kontakten med föräldrarna har,

enligt Åsa, Hanna och Lotta ändrats sedan läroplanens införande. I läroplanen står det uttryckligen om vikten av att föräldrarna är delaktiga i barnens vardag i förskolan. Fem av de sex informanterna poängterar mottagandet och genomförandet av läroplanen som det avgörande för verksamhetens kvalitet. Informanterna är av den uppfattningen att genom införandet av läroplanen (Lpfö 98) har de blivit mer medvetna över deras arbetssätt med barnen. Förskolans framtid ser våra informanter med oro då de fasar över en alltför skolifierad förskoleverksamhet.

5. Diskussion

Syftet med examensarbetet har varit att undersöka läroplanen för förskolan (Lpfö 98) eventuella betydelse på förskoleverksamheten. Resultatet av vår intervjustudie visade att det vi uppmärksammat under våra verksamhetsförlagda utbildningsperioder (VFU), till viss del delas av de informanter som har ingått i vår intervjustudie gällande läroplanens betydelse för förskolelärares dagliga arbete med barn.

Här nedan kommer våra slutsatser och egna tankar kring resultatet, tillsammans med den litteratur vi använt oss av, att diskuteras.

5.1 Förskoleverksamhetens status

Utifrån vårt resultat kan vi konstatera att våra informanter beskriver den höjda status som den viktigaste händelsen i och med införandet av läroplanen. Status är något som även har uppmärksammat i vår valda litteratur. Det förvånar oss att status nämns som den viktigaste betydelsen för förskolelärare i och med läroplanens införande. Vi har som tidigare nämnts inte uppmärksammat detta hos förskolelärarna under våra VFU perioder, då vi anser att läroplanen varit ett osynligt dokument. Med status betyder det alltså att förskolelärarna fick en högre ställning genom införandet av läroplanen, men förskolelärarna har under våra VFU perioder inte uttryckt stolthet över deras yrke, vilket vi anser att högre ställning/status borde medföra.

Pramling - Samuelson (2008) menar även hon att status för yrket har höjts genom införandet av läroplanen. Mottagandet av läroplanen har skett med öppna armar från förskolelärarna enligt Skolverkets (2002) utvärderingsrapport av förskolans utveckling. Men, poängterar Skolverket, det behöver inte innebära att förskolelärare per automatik använder den aktivt i sitt arbete med barn, för att de anser att det som står i läroplanen redan praktiseras i verksamheten. Detta var inte något som vi upplevde utifrån svaren vi fick ifrån Åsa och Hanna. Dessa två informanter menade att deras arbetsätt i förskolan förtydligades genom införandet av läroplanen. Åsa är av den åsikten att om man som förskolelärare inte arbetar aktivt med läroplanen kan varken verksamhetens kvalitet eller förskolelärares status höjas. I likhet med Åsa anser även vi att läroplanen ska användas som ett aktivt dokument i det dagliga arbetet i förskolan. Då vi själva inom kort är färdigutbildade förskolelärare har vi uppmärksammat att det är av stor vikt att var väl insatt i läroplanen när man söker arbete inom förskolan, därför att verksamheten har ändrat inriktning från omsorg till lärande.

Vi inser att för att alla ska bli insatta i läroplanen och ta till sig den och arbeta med den aktivt krävs det tid, pengar och kompetens. Berit uppmärksamade oss, då hon lade fram sin okunskap om läroplanen, på de konsekvenser som kan bli om inte dessa åtgärder sker i samband med införandet av ny läroplan. En lösning på problemet gällande förskolelärare, som exempelvis vår informant Berit, kan vara att en mentor som finns i arbetslaget kan bli den mentorn som Andrew Assel m.fl (2007) beskriver i deras artikel. De menar att en mentor kan vara ett hjälpmedel till förskolelärare när en ny läroplan ska införas. Med tanke på ekonomin som finns för förskoleverksamheten, så borde detta vara ett utmärkt alternativ, då man kan använda befintliga förskolelärare som är insatta i läroplanen som mentorer.

Lundgren och Lindensjö (2000) är av den uppfattningen att tid, pengar och kompetens är tre viktiga delar som förskolelärare inom förskolan behöver för att kunna integrera läroplanen i deras arbete med barnen. Deras uppfattning om kravet på tid, pengar och kompetens menar vi gäller förskolelärare som inte fått ta del av läroplanen i sin utbildning. Genom att vi får möjligheten att ta del av läroplanen i vår utbildning kommer inte det stöd som Lundgren och Lindensjö pratar om att krävas i lika stor omfattning.

Lundgren och Lindensjö (2000) framhåller att om en ny läroplan ska kunna få fäste i förskolelärares arbete måste den innehålla något som är väsentligt för deras arbete i verksamheten. Det vi har uppmärksammat är att beroende på hur förskolelärare har tagit emot läroplanen påverkar verksamhetens kvalitet positivt eller negativt. En av våra informanter är av den synpunkten att innan införandet av läroplanen hade förskolan en bra fungerande verksamhet och såg inte anledningen till att ta till sig den och arbeta efter den som det var meningen. Detta kan vara en anledning till att vi under våra VFU perioder inte uppmärksammat läroplanen som ett levande dokument. Förskolelärarna som har varit verksam i förskolan för och efter införandet av läroplanen ser inte någon anledning till att arbeta utifrån något nytt dokument, eftersom de anser att de redan gör det. Även Skolverkets rapport (2004) har i sina frågor till förskolelärare fått liknade svar. Varför förändra en, som förskolelärare anser, fungerande verksamhet? Det vi även kan se som en anledning till att läroplanen har tagit tid att införas är att den kanske har upplevts skulle medföra ytterligare arbete för förskolelärarna då de anser att de redan har mycket jobb att utföra. Samtidigt så verkar viljan finnas att lära sig mer om läroplanen enligt Berit, då det i hennes kommun nu anordnas en möjlighet till fortutbildning om läroplanen där dokumentationer är en viktig del. Men det har ju tagit lång tid att implementera den i förskolan men så är det ju i skolans värld att saker och ting tar rätt lång tid och förändra (Lotta). Skolverket (2008) menar att det behövs lång tid för att en ny läroplan ska få fäste i verksamhetens arbete. Vi uppmärksammade även detta utifrån det resultat vi fick ut från våra intervjuer där det endast var en informant som beskrev ett aktivt mottagande och arbete med läroplanen direkt vid införandet år 1998.

5.2 Ökad kvalitet på förskoleverksamheten

Att fyra av våra informanter lyfter fram kraven från läroplanen om vårdnadshavarnas kontakt och dokumentation som en viktig orsak till ökad kvalitet på verksamheten ser vi som något värt att synliggöra. Då vi anser att detta är en viktig del för att förskolelärare ska kunna erbjuda barnen en lärorik och trygg vardag i förskolan. Kunskapen om varför kontakten med vårdnadshavarna är viktig fanns inte innan läroplanen. Tidigare var förskolan en omsorg verksamhet där yrkesverksamma föräldrar lämnade sina barn för ”barn passning” (Lotta). Efter införandet av läroplanen blev förskolan en del av resterande skolverksamhet, yrkesrollen blev därigenom bekräftad och bevisad som det första lärarna för barnen i deras livslånga lärande (Lumholt, 2004).

Skolverket (2008) lyfter fram den pedagogiska dokumentation som kom i och med läroplanen för förskolan, som ett instrument där man tittar på gruppen och inte på de enskilda barnen. Tillsammans med sina kollegor reflekterar man och ser i vilka olika miljöer och sammanhang som barn lär sig i. Berits åsikter om pedagogiska dokumentation överensstämmer med Skolverkets syn, då hon säger att det ”synliggör barnen” mer nu än innan läroplanen.

Läroplanens krav på att förskolelärare ska utvärdera verksamheten och genomföra dokumentationer ser vi som viktiga delar i förskolelärares arbete. Detta för att de ska kunna utveckla verksamheten till en mer lärande miljö för barnen och för att vårdnadshavare ska få en inblick i verksamheten och kunna påverka den. Detta förtydligar Hanna då hon säger

(...) och sen så tycker jag just det här för föräldrar ska få inflytande som det står att dom ska få så måste dom ju få information om vad vi gör och varför vi gör det, annars kan dom inte ha inflytande. Man kan ju som du säger ; om man inte vet det som föräldrar då finns det ingen möjlighet att förändra någonting heller. (Hanna)

Att ha en bra kontakt med barnens vårdnadshavare menar Hanna är viktigt då det utgör en större möjlighet till trygghet för barnen. För att få en fungerande verksamhet, enligt oss, där

både barnen och förskolelärarna trivs är kontakten med vårdnadshavare mycket viktig. Vi skulle inte kunna tänka oss att arbeta utan ha en bra relation med barnens vårdnadshavare.

Under en av våra intervjuer så poängterade en informant att hon i och med läroplanen var nu lärare, inte förskolelärare utan lärare. Det var som vi upplevde de ett lyft för henne. Hon hade nu gått från att var förskolelärare till att bli just lärare. Detta är helt i kontrast till vad en annan av våra informanter uttryckte det då hon fortfarande ser sig som förskolelärare och kan inte förstå varför titeln lärare skulle innebära att hon skulle känna sig mer höjd i rang. Hon var och förblir en förskolelärare oavsett. Det är också denna informant som inte ser att det har blivit en förändring i verksamheten genom införandet av läroplanen. Vallberg Roth (2002) menar även hon att förskolan ska vara grunden för barnets framtida lärande. Även vi anser att förskolelärare ska arbeta skolförberedande, men har fått insikt i att detta även skedde innan införandet av läroplanen (Lpfö 98). Samtliga informanter uttrycker att de arbetar skolförberedande på ett lekfullt sätt och på barnens initiativ. Här kan vi se att det ska bli en förändring på något som redan existerar. Förskolelärarna menar och säger att de arbetar skolförberedande medan regeringen säger att de ska arbeta mer skolförberedande.

5.3 Förskoleverksamhetens framtid med ny läroplan

Att fem av våra informanter känner oro och rädsla inför deras framtida arbete med barnen uppmärksammade vi under intervjuerna. Där de berättade att oron och rädslan de har beror på att de inte vill att förskolan ska bli för skollik, som förskoleklassen blev enligt dem. En av våra informanter är av annan åsikt, då hon undrar om en skollik förskola skulle kunna skada barnens utveckling. Hon drog paralleller till andra förskolor i Europa som är mer skolförberedande än den svenska och ställde sig frågande till om förskolan i Sverige är den optimala verksamheten för små barn att vistas i. Vi anser att förskolebarn inte ska inhämta sin kunskap från läroböcker som innehåller exempelvis matematik för förskolebarn, utan från leken. Detta för att barnen i leken tar till sig kunskaper som de kan ha nytta av både i deras fortsatta studier och i deras vuxna liv. Kunskaper som vi anser att de kan få svårt att inhämta från läroböcker, då dessa oftast är av abstrakt karaktär. Även Anna är av samma åsikt då hon säger "(...) men ändå tycker folk att man leker med barn. Och när ska folk förstå då att leka med barn kanske är grunden till ett livslångt lärande" (Anna).

Att förskolan ska bli mer förberedande för grundskolan är något som en av våra informanter har uppmärksammat i förskolans nya läroplan. Hon poängterar dock att detta inte behöver betyda att lärande, fostran och omsorg som den svenska förskolan innefattar försvinner, utan dessa ska samarbeta med varandra för att på så sätt ge barnen en bra lärande miljö. Att förbereda barnen inför skolan är något som vi anser vara en självklarhet då förskolan är det första steget i det livslånga kunskapsledet. Men det betyder inte att barnen ska sitta i skolbänkar med läroböcker och pränta in kunskaper. Det ska ske med lekens hjälp och utifrån barnens initiativ, då barnen i leken både lär sig kunskaper som de har nytta av i skolan och i sitt övriga liv.

5.4 Sammanfattning

Vi anser det som en självklarhet att arbeta aktivt med läroplanen då den är ett styrdokument som ska följas. Det vi har uppmärksammat i diskussionen är att både informanterna och vår valda litteratur lyfter upp status som något betydelsefullt för förskoleverksamheten samt förskolelärarna. Enligt våra informanter så har det blivit en kvalitetshöjning i verksamheten efter införandet av förskolans läroplan. Samverkan vårdnadshavare och förskolelärare har blivit tydligare i och med läroplanens införande vilket samtliga informanter poängterar som positivt för barnen och förskolelärarna i verksamheten. Om framtiden för förskoleverksamheten ser majoriteten av informanterna med oro då de anar en för skolifierad

verksamhet. Detta var något som vi även uppmärksammade i den valda litteraturen som vi har använt oss av, och då framförallt i Skolverkets senaste utvärderingsrapport av förskolan.

5.5 Förslag på fortsatt forskning

Fortsatt forskning kan vara att göra en jämförelse med den nya tilltänkta läroplanen och Lpfö 98 för att se vad och om något skiljer dem åt? Om den nya läroplanen får ett liknande mottagande som Lpfö 98 fick, då många förskolelärare ansåg att de redan arbetade som det stod i läroplanen och därför inte ansåg att de hade behov att ta till sig den.

Referenser

Assel, M-A; Landry, S-H; Swank, P-R; Gunnewig, S. (2006). *An evaluation of curriculum, setting, and mentoring on the performance of children in pre-kindergarten*. University of Texas Helth Science Center – Houston.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö. Liber AB.

Emilson, A. (2008). *Det önskvärda barnet – Fostran uttryck i vardagliga kommunikationshandlingar mellan lärare och barn i förskolan*. Göteborg studies in educational sciences 268. Göteborgs Universitet

Johansson, I. (1995). *Kvalitet i förskolan*. Stockholm. Liber AB.

Kärrby, G. (2000). *Svensk förskola - Pedagogisk kvalitet med socialpolitiska rötter*. Institutionen för pedagogik NR 6/00.

Lindensjö, B & Lundgren, U-P. (2000). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Stockholm: HLS förlag.

Lumholt, H. (2004). Vad har läroplanen betytt? Förskolan. (Nr 05/2004))
<http://www.forskolan.net/main.asp?ArticleID=34619&ArticleOutputTemplateID=87&ArticleStateID=2&CategoryID=3756&FreeText=1%E4roplanen>

Lärarnas tidning sid 14-15 intervju med Ingrid Pramling Samuelsson. (Nr 14/08).
Läraryrket.

Läraryrket (2008). *Förskolans läroplan betyder mycket för lärarna* tillgänglig
2008-12-04 på adressen nedan
<http://www.lararforbundet.se/web/ws.nsf/documents/004DF7FF?OpenDocument&menuid=00326A1C>

Lärarnas Riksförbund (2003). *Läraryrket*. [läroplaner, skollagen, polycidokument]. Lärarnas Riksförbund.

Markström, A-M. (2007) *Att förstå förskolan – vardagslivets institutionella ansikten*. Lund: Studentlitteratur.

Person, S. (1998). *Förskolan i ett samhällsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Prop. 1997/98:93. *Läroplanen för förskolan*. Regeringens proposition 1997/98:93
<http://www.riksdagen.se/webbnav/?nid=37&dokid=GL0393>

På väg mot samma mål – broschyren Förskolan är till för ditt barn,
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1673>

Skolverket (1998). *Jord för växande*. Stockholm. Liber.

Skolverket (2004). *Förskola i brytningstid*. Stockholm. (Rapport 234).

Skolverket (2008). *Tio år efter förskolereformen*. Stockholm. Fritzes. (Rapport 318).

Stenmalm Sjöblom & Johansson, I. (1992). *Förskolan kunskap, kompetens, kvalitet*. 1 uppl. Solna: Almqvist & Wiksell.

Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för förskolan. Lpfö 98*. Stockholm. Utbildningsdepartementet, <http://www.regeringen.se/sb/d/1482>
http://www.skolverket.se/content/1c6/01/36/99/regeringsuppdrag_forskolan.pdf

Utbildningsdepartementet (1985). *Skollagen*. (1985:1100).

Utbildningsdepartementet regeringsbeslut 1:6 2008-09-25

Vallberg Roth, A-C. (2002). *De yngre barnens läroplanshistoria*. Malmö: studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2004). *Forskningsetiska principer inom humanistisk- samhällsvetenskaplig forskning*. www.codex.vr.se

Bilaga 1

Till dig som är förskolelärare i förskolan

Vill du delta i en studie gällande läroplanens betydelse för förskolan?
Med anledning av att förskolan 1998 fick en egen läroplan, Lpfö98, finns ett kunskapsintresse att undersöka vad Lpfö98 betytt för förskolan.
Studien riktar sig till förskolelärare inom förskolan.

Studien genomförs med en intervju som kommer att ske på förskolelärarens förskola.
Intervjun kommer att ta 60minuter. Intervjun kommer att bandas.
Deltagande sker frivilligt och DU kan när som helst avbryta och avsluta intervjun.
Data materialet från intervjun kommer att behandlas konfidentiellt.

Undersökningen kommer att avrapporteras som ett examensarbete inom ramen för lärarutbildningen.

Vänligen kontakt oss via e-mail då DU bestämt dig om ditt deltagande, senast xx/xx 2008.

Vid frågor och funderingar angående studien kontakta oss gärna.
Tack på förhand för DIN medverkan.

Thomas Wikström
Tel: xxxxxxxxxxxx
E-mail: xxxxxxxxxxxx

Pernilla Hedström
Tel: xxxxxxxxxxxx
E-mail: xxxxxxxxxxxx

Handledare:
Jan Grannäs
Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi
Högskolan i Gävle
Tel: xxxxxxxxxxxxxx
E-mail: xxxxxxxxxxxx

Bilaga 2

Intervjuguide

1. Läroplanen för förskolan fyller 10 år i år. Vad har den betytt för förskoleverksamheten?
2. Din erfarenhet av arbete i förskolan innan införandet av läroplanen för förskolan?
3. Din erfarenhet av arbete i förskolan efter införandet av läroplanen för förskolan?
4. Finns det några förändringar enligt dig på verksamheten för och efter införandet av läroplanen för förskolan?
5. Hur tror du att förskolans verksamhet ser ut om 10 år?